

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi programa InvestEU

(COM(2020) 403 final – 2020/0108 (COD))

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2015/1017 glede vzpostavitve instrumenta za podporo plačilni sposobnosti

(COM(2020) 404 final – 2020/0106 (COD))

(2020/C 364/19)

Glavni poročevalec: **Ronny LANNOO**

Zaprosilo	Svet, 11. 6. 2020 Evropski parlament, 17. 6. 2020
Pravna podlaga	členi 172, 173, 175(3), 182(1) in 304 PDEU
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Sklep predsedstva	9. 6. 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	16. 7. 2020
Plenarno zasedanje št.	553
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	208/0/8

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO je od začetka krize zaradi COVID-19 že večkrat izrazil prepričanje, da bi v tem času velike negotovosti samo celovit evropski načrt okrevanja gospodarstva omogočil spopadanje s posledicami pandemije ter izgradnjo bolj trajnostnega in odpornega evropskega gospodarstva.

1.2 Zato EESO pozdravlja ambiciozni sveženj za okrevanje, ki ga je predložila Evropska komisija, in poudarja, da je lahko okrevanje uspešno le pod močnim in soglasnim političnim vodstvom. EESO vztraja, da uvedba teh ukrepov odraža nujnost skrb vzbujajočih socialno-ekonomskih razmer.

1.3 Za zagotovitev hitrega in trajnostnega okrevanja evropskega gospodarstva je ključno, da so na voljo potrebna finančna sredstva, zato EESO odločno podpira krepitev proračuna EU in poziva evropske nosilce odločanja, naj hitro dosežejo dogovor o prihodnjem večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027 in novem instrumentu za okrevanje, imenovanem Next Generation EU.

1.4 EESO pozdravlja okrepitev programa InvestEU in dopolnilnega instrumenta za podporo plačilni sposobnosti ter poziva k hitremu dogovoru o teh predlogih, da se zagotovi, da bosta oba programa kmalu začela delovati in bo mogoče pripraviti zadostno število upravičenih projektov za njuno izkoriščanje.

1.5 Ker bo program InvestEU skoraj v celoti spadal pod instrument Next Generation EU in ne pod večletni finančni okvir 2021–2027, kar pomeni, da ga bo treba izvesti do konca leta 2026, EESO poziva zakonodajalca, naj z določbami zagotovita, da po letu 2026 in pred začetkom večletnega finančnega okvira za obdobje po letu 2027 ne bo vrzeli v financiranju.

1.6 EESO ponovno izraža podporo ⁽¹⁾ cilju Komisije, da se v okviru prihodnjega dolgoročnega proračuna EU okrepi naložbena dejavnost v EU. To je glede na upad gospodarske rasti zaradi pandemije COVID-19 postalo še pomembnejše.

1.7 EESO stalno podpira osredotočenost na dolgoročne naložbene projekte v pomembnem javnem interesu, hkrati pa spoštuje tudi merila trajnostnega razvoja. Bistveno je, da kriza zaradi COVID-19 Evropske unije ne odvrne od njenih srednjeročnih in dolgoročnih ciljev, ki so zapisani v evropskem zelenem dogovoru, strategiji za trajnostno rast za leto 2020 in evropskem stebru socialnih pravic.

1.8 EESO meni, da je program InvestEU posebno primeren za zagotavljanje dolgoročnega financiranja in podporo politikam Unije pri okrevanju po globoki gospodarski in socialni krizi. Odbor poudarja, da je pomembno jasno opredeliti, kateri projekti so upravičeni do podpore iz novega petega sklopa, saj je to bistveno za zagotavljanje dopolnjevanja drugih štirih sklopov politike. EESO zagovarja širšo opredelitev inovacij, ki presega informacijsko tehnologijo in digitalizacijo. Mala in srednja podjetja (MSP) ter zlasti mikropodjetja in mala podjetja je trenutna kriza močno prizadela, zato bi morala biti izrecno upravičena do podpore v okviru novega petega sklopa. Za to je bistveno strukturno sodelovanje med izvajalskimi partnerji ter organi na evropski, nacionalni in regionalni ravni.

1.9 EESO poziva k specifičnim in jasnim smernicam, namenjenim opredelitvi projektov, upravičenih do podpore programa InvestEU, in možnosti za sinergije med številnimi programi EU, s čimer bi zagotovili njihovo ustrezno in učinkovito izvajanje.

1.10 Koronavirusna kriza je prizadela vse države članice EU, vendar nekatere bolj kot druge. EESO poudarja, da okrevanje po koronavirusni krizi ne bi smelo povzročiti še večjih razlik med državami članicami.

1.11 V skladu s tem EESO pozdravlja novi instrument za podporo plačilni sposobnosti in poudarja, da je treba zagotoviti, da bo dejansko lahko koristil državam članicam, katerih gospodarstvo so učinki pandemije COVID-19 najbolj prizadeli. Čeprav je bistveno zagotoviti hitro okrevanje, je enako pomembno, da se razpoložljiva sredstva dodelijo podjetjem z uspešnim poslovnim modelom. To bi prispevalo k oblikovanju trajnostnega in odporne evropskega gospodarstva.

1.12 EESO poudarja vlogo evropskih finančnih trgov pri zagotavljanju, da bo mogoče s temi instrumenti mobilizirati pričakovane zneske naložb, ter vodilno vlogo skupine Evropske investicijske banke (EIB in Evropski investicijski sklad (EIF)) in veliko potrebo po ustrezni strukturi za izvajalske partnerje, zlasti na nacionalni ravni. Pomembno je, da je tok sredstev prek skupine EIB ter spodbujevalnih bank in institucij pregleden, jasen in zlahka dostopen.

2. Ozadje mnenja

2.1 Kriza zaradi COVID-19, ki v prvi vrsti pomeni izredne zdravstvene razmere, je povzročila hud gospodarski in socialni pretres s strmim upadom gospodarske proizvodnje, hitrim povečevanjem brezposelnosti, slabšanjem življenjskega standarda (zmanjšanje realnega dohodka, zaposlitvena negotovost, omejena mobilnost) ter občutnim zmanjšanjem prihodka iz zunanje trgovine tako znotraj EU kot tudi s tretjimi državami. Kriza je prinesla tudi naglo poslabšanje kazalnikov javnih financ in upad naložb.

2.2 Evropska komisija je 27. maja 2020 napovedala ambiciozen načrt za okrevanje, imenovan načrt Next Generation EU, in spremenjen predlog skupnega proračuna EU za obdobje 2021–2027 ⁽²⁾.

2.3 Cilj Komisije je, da v prihodnjem večletnem finančnem okviru 2021–2027 gospodarstvu EU zagotovi naložbeni program, ki bo ustrezal medsektorskim ciljem v smislu poenostavitve, prožnosti, sinergij in skladnosti med ustreznimi politikami EU. Potreba po takem naložbenem programu se je zaradi pandemije COVID-19 še povečala.

⁽¹⁾ Mnenje EESO – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi programa InvestEU (UL C 62, 15.2.2019, str. 131).

⁽²⁾ Sporočilo o načrtu za okrevanje: Čas za Evropo: obnova in priprava za naslednjo generacijo.

2.4 Zato je Komisija umaknila svoj prejšnji predlog **programa InvestEU**, predstavljen maja 2018, in podala novega ⁽³⁾, ki odraža delni dogovor, ki sta ga aprila 2019 že dosegla Evropski parlament in Svet.

2.5 Da bi program InvestEU bolje opremili za odzivanje na gospodarsko in socialno krizo zaradi pandemije COVID-19, Komisija predlaga povečanje finančnih sredstev, ki so bila predvidena v prvotnem programu InvestEU, da bi program odražal višje skupne potrebe po naložbah v okolju povečanega tveganja.

2.6 Poleg tega je v novem predlogu razširjeno področje uporabe programa InvestEU z oblikovanjem petega sklopa, instrumenta za strateške naložbe, s katerim bi zadovoljili prihodnje potrebe evropskega gospodarstva in zagotovili ali ohranili strateško neodvisnost ključnih sektorjev.

2.7 Okrepljeni program InvestEU bi lahko podpiral podjetja v fazi okrevanja, hkrati pa v skladu s svojimi prvotnimi cilji zagotavljal močno osredotočenost vlagateljev na srednje- in dolgoročne prednostne naloge Unije, kot sta zelena in digitalna preobrazba.

2.8 Evropska komisija je podala tudi predlog ⁽⁴⁾ za začasni instrument, ki temelji na lastniškem kapitalu, **instrument za podporo plačilni sposobnosti**.

2.9 Instrument za podporo plačilni sposobnosti bi podprl podjetja, ki imajo sicer uspešen poslovni model, vendar imajo zaradi krize zaradi COVID-19 težave s plačilno sposobnostjo. Namen je, da se jim pomaga prebroditi to težavno obdobje, da bodo lahko pozneje, ko bo čas za to, podprla okrevanje. Drugi cilj predloga je izravnati pričakovana izkrivljanja na enotnem trgu, saj nekatere države članice morda nimajo na voljo dovolj proračunskih sredstev za zagotavljanje ustrezne podpore podjetjem v stiski.

2.10 Instrument za podporo plačilni sposobnosti naj bi bil predvidoma vzpostavljen čim prej v letu 2020, in sicer najpozneje do začetka oktobra 2020, da bo lahko začel v letu 2021 hitro v celoti delovati.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO ponovno izraža ⁽⁵⁾ podporo programu InvestEU ter nadaljevanju in razširitvi finančnega instrumenta, ki temelji na načelu jamstva. Meni, da je to bistvenega pomena tudi zaradi dolgoročnega razvoja in upravljanja proračuna EU.

3.2 EESO pozdravlja dodatno zmogljivost projekta InvestEU, s katero se bo obseg jamstva EU povečal na 75,2 milijarde EUR (v tekočih cenah in vključno z novim sklopom za strateške naložbe), s čimer naj bi spodbudili dodatne naložbe v višini 1 bilijona EUR. Odbor poziva k uravnoteženi razporeditvi sredstev med cilje politik.

3.3 EESO pozdravlja, da je dodan peti sklop za strateške evropske naložbe, v katerem bo zagotovljenih 31,2 milijarde EUR iz jamstva EU za podporo naložb v strateških sektorjih in ključnih vrednostnih verigah, tudi v tistih, ki so bistvene za zeleno in digitalno preobrazbo.

3.4 Odbor poudarja, da je pomembno jasno opredeliti, kateri projekti so upravičeni do podpore petega sklopa, ki je namenjen dopolnjevanju drugih štirih sklopov. EESO zagovarja tudi širšo opredelitev inovacij, ki presega informacijsko tehnologijo in digitalizacijo. Izrecno bi moralo biti navedeno, da so v okviru tega sklopa upravičena tudi MSP, zlasti mikropodjetja in mala podjetja. To je še pomembnejše zaradi znižanja jamstva EU, ki je dodeljeno sklopu MSP – z 11,25 milijarde EUR na 10,17 milijarde EUR (v tekočih cenah) – v primerjavi s prvotnim predlogom Komisije. Za to je bistveno strukturno sodelovanje med izvajalskimi partnerji in finančnimi posredniki ter organi na evropski, nacionalni in regionalni ravni.

⁽³⁾ Predlog uredbe o vzpostavitvi programa InvestEU.

⁽⁴⁾ Predlog uredbe o vzpostavitvi instrumenta za podporo plačilni sposobnosti.

⁽⁵⁾ Mnenje EESO – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi programa InvestEU (UL C 62, 15.2.2019, str. 131).

3.5 EESO poudarja, da so naložbe v znanje in spretnosti bistvene za prehod na bolj ekološko in pravično gospodarstvo, zato v okviru programa InvestEU ne bi smeli zanemariti socialnih naložb.

3.6 Številna MSP, zlasti mikropodjetja in mala podjetja, so kriza zaradi COVID-19 in omejitve gibanja, ki jih je uvedla večina držav EU, močno prizadeli. Zato je bistveno zagotoviti, da bo na voljo dovolj sredstev, ki jim bodo omogočila okrevanje po krizi. Ta podpora mora temeljiti na povpraševanju, kar pomeni, da morajo biti na voljo proizvodi dolžniškega in lastniškega kapitala. Ker se zmogljivost jamstva v sklopu MSP zmanjšuje, bi bilo treba to zmanjšanje nadomestiti s pripravo portfeljev za MSP, zlasti za mala in mikropodjetja, ki so upravičena do sklopa za strateške naložbe. To bodo spremljale sorazmerne zahteve glede poročanja, da se preprečijo čezmerna upravna bremena za najmanjša podjetja z omejenimi viri, saj bi jih ta odvrnila od prizadevanj za pomoč iz programa InvestEU. Vloga izvajalskih partnerjev in finančnih posrednikov je ključna za zagotavljanje, da bodo sredstva dosegla ta podjetja.

3.7 Med trenutno krizo so postale posebno pomembne vladne politike in podpora, vendar se zmogljivost vlad držav članic za podporo sektorjev in podjetij, ki jih je kriza najbolj prizadela, v EU močno razlikuje.

3.8 EESO zato pozdravlja instrument za podporo plačilni sposobnosti in to, da se bo, čeprav bo odprt za vse države članice, osredotočal na tiste, v katerih je gospodarstvo zaradi učinkov pandemije COVID-19 najbolj prizadeto in/ali v katerih je razpoložljivost državne podpore plačilni sposobnosti bolj omejena. EESO se strinja, da bi bilo treba podporo zagotoviti izključno podjetjem z uspešnim poslovnim modelom, ki pred krizo zaradi COVID-19 niso bila v težavah. Nadalje pozdravlja umestitev instrumenta za podporo plačilni sposobnosti v Evropski sklad za strateške naložbe (EFSI). Da bi zagotovili učinkovito porabo sredstev, je priporočljivo omogočiti prožne prenose iz drugih sklopov politik znotraj EFSI in obratno. Predvideti bi bilo treba tudi uravnoteženo razporejanje razpoložljivih sredstev na tržni podlagi med proizvodi lastniškega kapitala in navideznega lastniškega kapitala, kot so podrejeni dolgovi.

3.9 V okviru instrumenta za podporo plačilni sposobnosti se spodbuja dvojna preobrazba (zelena in digitalna). Ti pogoji morajo biti realni in dosegljivi tudi za mikropodjetja in mala podjetja v tradicionalnih sektorjih.

3.10 Koronavirusna kriza je prizadela vse države članice EU, vendar nekatere bolj kot druge. EESO poudarja, da okrevanje po koronavirusni krizi ne bi smelo povzročiti še večjih razlik med državami članicami. Čeprav za program InvestEU in novi instrument za podporo plačilni sposobnosti niso določene geografske kvote, EESO pozdravlja, da bo njegov usmerjevalni odbor opredelil posebne omejitve geografske koncentracije.

3.11 Vzpostavitev programa InvestEU kot krovnega finančnega instrumenta omogoča poenostavitev, povečano preglednost in večje možnosti za sinergije, kar je v zvezi z naložbenim načrtom za evropski zeleni dogovor in drugimi sestavnimi deli evropskega načrta za okrevanje postalo še pomembnejše. EESO poziva k specifičnim in jasnim smernicam, namenjenim opredelitvi upravičenih projektov in možnosti za sinergije med številnimi programi EU, s čimer bi zagotovili njihovo ustrezno in učinkovito izvajanje.

3.12 Kriza zaradi COVID-19 Evropske unije ne bi smela odvrniti od njenih srednje- in dolgoročnih ciljev, ki so zapisani v evropskem zelenem dogovoru, strategiji za trajnostno rast za leto 2020 in evropskem stebru socialnih pravic. EESO je v svoji nedavni resoluciji⁽⁶⁾ navedel, da mora Evropa financirati dejavnosti, ki izpolnjujejo dve merili: vračanje strateške proizvodnje za zagotovitev neodvisnosti Evrope – zlasti kar zadeva varovanje zdravja in zdravstveno pomoč – ter zagotavljanje kakovostnih delovnih mest, pa tudi osredotočanje na trajnostne naložbe, ki so družbeno odgovorne in okolju prijazne. Mala in srednja podjetja bi lahko imela tako kot velika in socialna podjetja ključno vlogo pri prestrukturiranju evropskega proizvodnega sistema.

V Bruslju, 16. julija 2020

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER

⁽⁶⁾ Predlogi EESO za obnovo in okrevanje po krizi zaradi COVID-19.